

Dr. Páros György emlékezete

Laborczi Zoltán beszéde a Páros-emléktábla avatásán
Tamási, 2010. április 30-án

1994-ben egy neves német feladványszerző¹ nehezen tudta elhinni, hogy nem létezik Páros György segítőmatt-feladványait tartalmazó átfogó gyűjtemény, és elhatározta, hogy ezen változtatni kell. Az ötletet hosszú előkészítő munka követte, majd 2004-ben megjelent egy rendkívül igényes formátumú és tartalmú német–angol nyelvű könyv², amely teljes körűen ismerteti és méltatja Páros György sakkszerzői munkásságát. Hogyan érte el a Tamásiban 1910. április 28-én született Schlégl György (Páros eredeti neve), hogy sok évvel halála után egy nemzetközi szinten is kiemelkedő színvonalú könyvvel emlékeznek rá?

Páros György Dombóváron érettségizett, majd Budapesten vállalt banktisztviselői állást, és ezzel párhuzamosan végezte jogi tanulmányait. Doktori oklevelét 1934-ben kapta meg. Később a bank személyzeti vezetője lett, nehéz körülmények között olyan időben, amikor az emberek egy részének származásukból adódóan fokozatosan súlyosbodó kirekesztő megkülönböztetést kellett elszenvedniük. Páros ahol tudott, igyekezett segíteni a bajbajutottakon, vállalva az ezzel járó veszélyeket is. 1944-ben a bank alkalmazottainak az akkori hatalom iránti hűségesküt kellett tenniük. Ezt Páros – a bankban egyedülként – nem vállalta, állását feladva vidékre vonult vissza önkéntes száműzetésbe. A háború után visszatérhetett a régi munkahelyére, ahol elismerték és nagyra értékelték a nehéz időkben tanúsított helytállását. Hamarosan ismét rosszra fordultak a dolgok: a diktatórikus rendszer a bankot államosította, az alkalmazottaktól pedig elvárták, hogy jogellenes, gyakran embertelen akciókban működjenek közre. Páros ezt sem vállalta, és mindössze 40 évesen nyugdíjba vonult. Ettől kezdve fényképész feleségének segített – és főállású feladványszerző lett.

Sakkfeladvány-életünknek pontosan 50 évig volt tevékeny részese, majd meghatározó egyénisége. Első feladványa 1926-ban jelent meg, és még halála után egy évvel, 1976-ban is közöltek tőle eredeti feladványokat, melyeket az esedékes versenyekre idejében beküldött.

A sakkfeladványokkal – és rövidre rá a feladványkészítéssel is – 15 éves korában ismerkedett meg. Hamar megtalálta az utat az akkori szerzők közösségébe, először csak levelezés révén, majd fővárosi tartózkodása folyamán közvetlenül is. Gyorsan kibontakozó tehetségét Neukomm Gyula és Dr. Kovács Norbert irányítgatta, rájuk Páros többször hálával emlékezett.

Fiatalabb korában két műfaj iránt tanúsított élénkebb érdeklődést: a kétlépéses mattfeladványok és a segítőmatt-feladványok iránt. Később már úgy vélte, hogy a direkt kettések területén további fejlődés nehezen képzelhető el. Ezzel párhuzamosan fokozatosan felfedezte, hogy a segítőmatt műfajában korábban nem is sejtett, hatalmas lehetőségek vannak. Sötét itt nem védekezik, hanem segít világosnak abban, hogy a sötét király adott számú lépés megtétele után mattot kapjon. Páros tiszta tartalmú, elegáns műveket készített, korát megelőzve kihasználta és továbbfejlesztette azt a lehetőséget, hogy a feladványtémákat ikermegoldások és az ikerállások segítségével többszörösen, harmonikusan összecsengő változatokkal lehet bemutatni. Műveire gyakran jellemző a látványos vonaljáték; híres felfedezése a Páros-téma: kettős szelepjáték egyszerre kinyíló és záródó vonalakkal.

¹ Thomas Brand

² Thomas Brand–Chris Feather–Hans Gruber: György Páros – Ein Begründer des modernen Hilfsmatts. EDITIONS feenschach – fenix, 2004

Az élete során megrendezett mind a tíz Magyar Sakkszerző Bajnokság segítőmatt osztályát megnyerte, a legtöbbször fölényesen. A hetedik bajnoksága után örökös bajnoki címet kapott, és a sakkozók közül elsőként lett kiváló sportoló 1956-ban. A rendkívül nehéz feltételek teljesítésével a nemzetközi nagymesteri címet is megszerezte.

Tevékenyen vett részt magyar sakkfeladványélet vezetésében is. 1956-tól haláláig ő volt Sakkszerzemény Bizottság vezetője, és csaknem ugyanilyen hosszú ideig ő képviselte Magyarországot FIDE Állandó Sakkszerzemény Bizottságban is.

Sakkirodalmi működése mennyiségileg jelentős, minőségileg értékálló. A Magyar Sakkvilág, majd a Magyar Sakkélet 40 évfolyama tanúsítja rovatvezetői lelkiismeretességét. Első könyve Csodák a sakktáblán³ címmel jelent meg 1940-ben, 1944-ben válogatást adott közre addigi műveiből Képeskönyv a sakktábláról⁴ címmel. Legjelentősebb műve utolsó könyve, A sakkművészet világa, amely két kiadást is megért⁵. Ebben Páros addig alig érintett témát dolgoz fel: a sakkfeladványok esztétikáját ismerteti rendkívül vonzó és tanulságos módon. A „Művészet-e a sakk?” című bevezető fejezetből idézek két részletet:

Az a kérdés, hogy a sakk művészet, játék, sport vagy tudomány, valójában hibásan van feltéve. [...] Helyes eredményre akkor jutunk, ha esetenként a sakkozói tevékenység jellegét vizsgáljuk meg.

A sakkszerzemény első tekintetre is a műalkotás jellegzetességeit mutatja. Itt a szerző nem a maguk nyers állapotában nyújtja nekünk élményeit, hanem egységes, csiszolt szerkezetbe foglalta, azaz teljesebb módon jeleníti meg.

A sakkszerzők, a feladványok kedvelői és mindazok, akik fogékonyak a sakk szépségeire, mindig tisztelettel fognak emlékezni Dr. Páros Györgyre.

³ Magyar Sakkvilág kiadó, 1940.

⁴ A szerző kiadása, 1944.

⁵ Sport kiadó, 1961 és 1967.